

ског аспекта (на пример, проблеми еутаназије, трансплантације, заштите фетуса). При том, приказана су различита гледишта у домаћој и страниј литератури. Посебан квалитет овог рада чини богата судска пракса, чији нам приказ омогућава праћење еволуције схватања личних права и нематеријалне штете. Поред тога што излаже различита решења усвојена у домаћој и страниј теорији, законодавству и судској пракси, аутор предлаже нека нова решења, међу којима је свакако најзначајније оно које се односи на сам појам нематеријалне штете, и, уједно, указује на потребу уједначавања судске праксе у нашој земљи, нарочито путем сарадње највиших судова.

Ана Желчевић

Никола Гавела: ПОСЈЕД СТВАРИ И ПРАВА, Народне новине, Загреб, 1990, 190 страна

„Бавити се феноменом посједа значи упријети поглед у живо ткиво социјалних односа припадања ствари, бавити се стварноправним односима какви они заиста јесу, а не какви би требало да буду. Посјед нужно привлачи пажњу свакога кога занима како је у неком друштву уређено припадање ствари правним субјектима, без обзира на то је ли његов интерес практичне или знанствене природе, налази ли се он пред стручним задатком који треба решити или из неког другог разлога жели спознати тај, тако интересантни аспект социјалних односа“.

Овим бираним речима узетим из предговора почиње монографија проф. Гавеле. Ја сам са интересовањем и задовољством прочитао ово дело и пожелело да један изузетан правнички доживљај поделим са широм цивилистичком читалачком публиком. „Посјед ствари и права“ је свеобухватна монографија о државини: њеном појму, начинима настанка, трајању државине, правним последицама које као правна чињеница изазива у правном животу, те начинима њеног престанка.

Проф. Гавела је при изради овог уџбеника постигао жељени циљ. Мултидисциплинарним али не и преопширним приступом осветлио је државину са позитивноправног историјског и компаративног аспекта. Монографија је употребљава практичарима својом разрађеном интерпретацијом позитивног права, а поред тога има и ону неопходну ерудитску компоненту упоредноправне анализе како државине тако и других блиских правних института (стицање од невластника, одржаја и сл.). Читаоцу ће причинити задовољство излагање историјског развоја сваког од ових института приказом плетеница које су рецепција римског, с једне, и континуитет германског права, с друге стране, уплitalи.

Први део носи наслов „Посјед као правно релевантни социјални однос“, и у њему се расправља појам државине кроз анализу фундаменталних питања попут овога: да ли је државина чињеница или право? Одговарајући на ово питање проф. Гавела долази до своје дефиниције државине: *genus proximum* државине је да је то релативно трајни социјални однос, у коме неки субјект или више њих фактички има власт у погледу одређеног објекта. Његова *differentia specifica* је задовољавање критерија, које му норме одређеног правног поретка постављају за разликовање од осталих социјалних односа. Као два основна модела аутор наводи субјективну и објективну концепцију државине, те елаборира те појмове. Разматрајући однос између државине и правног поретка аутор наводи да правни поредак на два начина утиче на државину: одређујући *ius possidendi* као једно од овлашћења садржаних у субјективном праву, право омогућује државину; други вид утицаја права на државину је нормирањем правне последице која ће наступити из постојања државине као правне чињенице. Даље, проф. Гавела даје приказ елемената државинског односа кроз одређивање субјекта и објекта државине. При анализи објекта државине држава се на државинском објекту *extra commercium*: „Наиме, ствари

extra commercium не могу бити објекти посједа у оним правним уређењима која прихватају субјективну концепцију посједа, јер по њој посједовање ствари и није ништа друго него фактично извршавање власништва“.

Објективна концепција изводи обрнут закључак те и ствари extra commercium могу бити предметом државине. На основу тога, аутор закључује: „Наше савремено право не садржи експлицитну одредбу да ствари које су extra commercium не би могле бити објекти посједа, односно да фактичка власт над њима не би имала третман посједа. У ситуацији када нема такве експлицитне одредбе, нема разлога за тврдњу да по нашем савременом правном уређењу добра у општој употреби не би могла бити објекти посједа. Такво што није имплицирано у одредби да су добра у општој употреби extra commercium, јер наше савремено право не изједначава посјед ствари с извршавањем права власништва на њој“.

Аутор у следећој глави разврстава државину по општеприхваћеним класификацијама.

Други део монографије упознаје нас са начинима стицања државине ствари и државине права. Изложићемо овде један кратак коментар поводом текста у петити на 51. страни, иако то донекле излази из оквира овог приказа. Поводом чина традиције некретнине проф. Гавела проширује став проф. О. Станковића. Наиме, проф. Станковић пише да пренос државине код земљишних парцела које нису ограђене може да се изврши „на основу самог уговора, а у моменту који су саме странке одредиле, односно имале на уму, о чему се суди на основу изричите одредбе у уговору или околности случаја не упућују на нешто друго, има се узети да су као време преласка државине на прибавиоца странке имале у виду време закључења уговора“. Овакво решење се третира као један изузетак од нормалног начина предаје некретнина, док се за остале (станове, пословне просторије, зграде, гараже) традиција врши испражњењем и предајом кључева. Изузетак код земљишних парцела је управо због тога што оне нису под кључем нити ограђене, те би чин традиције подсећао на формализам у римском праву.

Проф. Гавела критикује овај став проф. Станковића проширујући га на пренос некретнина *en général*, па чак у даљој расправи изводи конвенцију Станковићевог оправданог изузетка на могућност претварања нашег система преноса својине у француски (само на основу *iustus titulus*-а). Уколико се не би применила ова практична примедба (и то, нормално, само за неограђене парцеле), морао би се спровести један поступак који би био формалан а тешко је веровати да би имао публицитетну функцију.

Трећи део под насловом „Трајање посједа и његове квалитете“ је такође детаљна разрада познатих систематизација квалитета државине. Разлика у односу на оно како се излаже на нашим курсевима је у следећем: „У ширем смислу појам законитости посједа садржи у свом опсегу и законитост у ужем смислу и истинитост, дакле обје објективне квалитете. Недостаје ли поједином посједу било која од њих, тај посјед није законит у ширем смислу“. Дакле, законита и права (истинита) државина се подводе под појам законите државине у ширем смислу. Читалац ће на стр. 87 наићи на једну врло лепу правничку расправу под насловом „Сукцесија у посједовању и квалитете посједа“.

„Правни учинци посједа“ је наслов четвртог дела књиге. Проф. Гавела функцију државине у правном животу дели на публицитетну и континуитетну. „Субјективна права у погледу ствари добијају тако потребан публицитет кроз вањски видљив посјед ствари и права... Посјед има улогу једне од претпоставки за стицање стварних права, премира се да је посједник уједно и правни овлашћеник, могуће је од посједника који није носилац права на ствар, њу ипак правно ваљано стећи, а посједник одговара и за штету од опасне ствари коју посједује“.

Читаоцу ће привући пажњу излагање развоја института стицања од невластника на страни 99. „Функцију одржавања континуитета и ста-

билности социјалних односа у погледу ствари извршава посјед захваљујући томе што норме правног поретка вежу уз постојање посједа правне учинке као што су заштита посједа од сметања, специфичан положај посједника приликом усклађења његовог посједа с туђим правом, те могућност да се путем доспјелости дуготрајан посјед претвори у субјективно право које онда посједника и правно овлашћује у погледу односне ствари“. Писац већ на почетку дела износи свој став о сврси заштите државине: „Правни пореци не пружају заштиту посједу зато што је он вањска слика права власништва, па се иза ње вјероватно и налази право власништва, него онајприје ради спречавања самовоље“. У овом делу књиге је детаљно упоредноправно елаборирана заштита посједа као и положај држаоца приликом враћања туђе ствари.

Трећа глава четвртог дела је посвећена одржају: „Досјелост претвара фактичку власт у правну, посјед у субјективно право, чиме делује стабилизирајуће на социјалне односе који већ дуље времена фактично постоје. Она не дира у њихов садржај, него их легализира, спречавајући да пошто су већ дуго времена постојали буду стављени на Прокрустову постељу права“.

У петом делу монографије изложен је престанак државине, како државине ствари тако и државине права, при чему су посебно анализирани релативни и апсолутни начини престанка.

Богатством своје садржине и коришћене библиографије како домаће, тако и стране, јасноћом излагања и чистотом правничког резонавања, књига проф. Гавеле се на најбољи начин препоручује како практичарима, тако и студентима општег курса и постдипломских студија.

Милан С. Париводић.